

EYTPE Tezli ve Tezsiz Yüksek Lisans Programlarında Açılan Derslerin Karşılaştırmalı Analizi

İbrahim Hakan KARATAŞ¹

ÖZ

Bu araştırmada Türkiye’de üniversitelerin açtığı eğitim yönetimi, teftişi, planlaması ve ekonomisi (EYTPE) tezli ve tezsiz (YL) programları, sunulan dersler açısından karşılaştırmalı olarak analiz edilmektedir. Araştırmanın amacı, uygulamacı eğitim ve okul yöneticisi yetiştirmek üzere açılan tezsiz YL programlarının, akademisyen yetiştirmek üzere açılan tezli YL programlarından farklı yönlerini belirlemek ve böylece uygulamacı eğitim ve okul yöneticisi yetiştirme konusunda üniversitelerin yaklaşımlarını açığa çıkarmaktır. Bu amaçla 12 üniversitenin EYTPE alanında açtıkları tezli ve tezsiz YL programlarında sundukları dersler karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Doküman inceleme yöntemiyle yapılan araştırma sonucunda (1) EYTPE tezli ve tezsiz YL programlarında sunulan derslerin büyük oranda aynı olduğu, (2) derslerin uygulamacı eğitim ve okul yöneticilerinin ihtiyaçlarına yönelik olmadığı ve (3) uygulama derslerine hemen hiç yer verilmediği bulunmuştur. Araştırma sonunda uygulamacı eğitim yöneticisi yetiştirme programlarının içeriğine yönelik öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Eğitim yönetimi, okul müdürü yetiştirme, tezli tezsiz yüksek lisans, teori, uygulama

Comparative Analysis of the Courses Included in the Thesis and Non-Thesis EASPE Programs in Turkey

ABSTRACT

In this research, educational administration, supervision, planning and economic (EASPE) master's degree programs with thesis and non-thesis provided by universities in Turkey are compared in terms of the courses offered. The purpose of the research is to determine the differences between non-thesis master's degree and thesis master's degree programs thereby reveal universities' approach about training practitioners. In general non-thesis master's degree is opened in order to train practitioner educational and school administrators and thesis master's degree is opened in order to train scholars. With this purpose, the courses provided within thesis and non-thesis master's degree programs provided by 12 universities in the field of EASPE were analyzed in a comparative way. In consequence of the study made through document review method, it was determined that (1) the courses provided within education administrator programs of universities are mostly same, (2) the courses are inadequate in fulfilling the needs of practitioners and (3) the programs almost have no practical training. At the end of the research recommendations on the content focused on practitioner training programs are presented.

Keywords: Educational administration, training school principal, thesis and non-thesis master's programs, theory, practice

¹Yrd. Doç. Dr., Fatih Üniversitesi, e-posta: ihkaratas@gmail.com

GİRİŞ

Türkiye'de eğitim sisteminin en önemli sorunlarından biri eğitim yöneticisi yetiştirme sorunudur (Açıkalın 1995; Şimşek 2003). Sosyal ve ekonomik yaşamdaki değişime liderlik etmesi ve yön vermesi beklenen eğitim sisteminin ve eğitim kurumlarının profesyonel yöneticilerden mahrum olması değişimin istenen hızda ve yönde gerçekleşmesini engelleyen başat eksikliklerdir (Darling-Hammond, Meyerson, LaPointe and Orr 2010; Leithwood, Seashore-Lewis, Anderson, and Wahlstrom 2004; Oleszewski, Shoho and Barnett 2012; Robnson, Lloyd and Rowe 2008).

“Çıraklık Modeli”nin yerini “Eğitim Bilimleri Modeli”ne bırakmasıyla nitelikli eğitim yöneticisi ihtiyacı, bilimsel yaklaşımlarla ve ağırlıklı olarak üniversiteler yoluyla giderilmeye çalışıldı. Bu düşünceyle üniversitelerimizde kırk yılı aşkın zamandır çeşitli adlar altında ve çeşitli düzeylerde eğitim yöneticisi yetiştirme programları açılmaktadır (Örücü ve Şimşek 2011). Halen lisansüstü eğitim düzeyinde sürdürülen eğitim yöneticisi yetiştirme programları 39 üniversitede tezli ve tezsiz yüksek lisans (YL) programları şeklinde, bir vakıf üniversitesinde ise sertifika programı olarak sunulmaktadır. 16 üniversitede eğitimi yönetimi alanında doktora eğitimi verilmektedir.² EYTPE tezli ve tezsiz YL programlarına her yıl yaklaşık bin öğrenci kabul edilmekte ve 600'e yakın mezun verilmektedir (Öğrenci Seçme Yerleştirme Merkezi [ÖSYM] 2011).

Tablo 1. EYTPE Lisansüstü Programları Öğrenci Sayıları

	Yeni Kayıt (2010-2011)			Öğrenci Sayısı (2010-2011)			Mezun Olan (2009-2010)		
	Toplam	YL	DR	Toplam	YL	DR	Toplam	YL	DR
Eğitim Ekonomisi ve Planlaması				2	2				
Eğitim Yönetimi ve Teftiş	454	421	33	1114	1001	113	407	398	9
Eğitim Yönetimi ve Planlaması	56	43	13	232	142	90	46	43	3
Eğitim Yönetimi, Teftişi ve Planlaması	583	555	28	900	836	64	155	154	1
	1093	1019	74	2248	1981	267	608	595	13

Kaynak: ÖSYM 2011.

Mezun olanların çoğu eğitim kurumlarında öğretmen, müdür yardımcısı ya da müdür olarak görev yapmaktadır (Balcı 2002; Özdem, Bülbül ve Güngör 2002). Yapılan araştırmalarda eğitim yönetimi alanından mezun olan okul yöneticilerinin okullarında anlamlı bir gelişme görülmediği gibi eğitim yönetimi eğitimi alan öğrenciler de verilen eğitimin beklentilerini karşılamadığı görüşündedirler (Balcı 2002; Işık 2002; Örücü ve Şimşek 2011).

² Burada yer alan veriler araştırmacı tarafından bu çalışma için yapılan alan araştırması sırasında üniversitelerin web sayfalarında EYTPE tezli ve tezsiz YL programlarına ilişkin yayınlardan elde edilmiştir.

Bu araştırmada Türkiye’de eğitim bilimleri modeline geçişten itibaren eğitim yönetimi alanının ve eğitim yöneticisi yetiştirme programlarının gelişme serüveni tartışılacak ve bu gelişme sürecinin somut görünümü olarak halen üniversitelerimizde açılan EYTPE tezli ve tezsiz YL programlarında yer alan dersler karşılaştırmalı olarak analiz edilecektir.

Eğitim Yöneticisi Yetiştirmede Eğitim Bilimleri Modeli

Türkiye’de eğitim yöneticisi yetiştirme sorunu 1960’lardan itibaren eğitim bilimcilerin ana gündemlerinden biri olmuştur (Balcı 2008). Şimşek (2003) ve Balcı’nın (2002) tespitlerine göre 1970’lere kadar süren “Çıraklık Modeli”nin ardından “yönetimin bilimsel bir çalışma alanı olduğu, yönetici olacak kişilerin örgüt, yönetim, liderlik gibi temel alanlarda akademik bilgilerle donanık olması gerektiği varsayımından yola çıkan” (Şimşek 2003) “Eğitim Bilimleri Modeli”ne geçişle dünyadaki uygulamalar eğitimbilimciler tarafından yakından izlenmeye başlanmış ve Türkiye’ye özgü eğitim yöneticisi yetiştirme programları geliştirme çabaları hız kazanmıştır. Bu çabalar eğitimbilimcilerin alana ilişkin araştırma ve incelemeleriyle yerli bir literatürün oluşmasını da beraberinde getirmiştir (Şişman ve Turan 2002).

Eğitim yönetimi alanında eğitim ve araştırma etkinlikleri 1980’lerde hız kazanır. Eğitim Enstitülerinin 1982’de Eğitim Fakültelerine dönüştürülmesiyle Eğitim Yönetimi ve Planlaması lisans programları açılır (Işık 2002). Ardından 1993 yılında yapılan 14. Milli Eğitim Şurası’nın ana gündemi eğitim yöneticiliği olarak belirlenir (Şişman 1995). Bu Şura’yla yasal olarak halen öğretmenliğin esas kabul edildiği alanda eğitim yöneticiliği ilk kez bir uzmanlık alanı olarak tanımlanır ve eğitim yöneticilerinin hizmet öncesi yetiştirilmesi amacıyla lisans programlarının açılması ve bu programlarda zorunlu staj uygulaması önerilir. Kısa bir süre sonra 1997’de eğitim yöneticiliği lisans programları kapatılır ve EYTPE eğitimi sadece lisansüstü eğitim programları olarak yürütülür. Bu arada 1999’da yayınlanan bir yönetmelikle okul yöneticilerinin sınavla belirlenmesi yöntemi tercih edilir ve görev öncesinde 120 saatlik bir eğitim alma zorunluluğu getirilir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] 1999). Bugün itibariyle Türkiye’de eğitim yöneticisi yetiştirme programları lisansüstü düzeyde yürütülmektedir.

Eğitim Yönetiminde Yeni Arayışlar Dönemi

İki binli yıllara girilirken eğitim yönetimi konusunda çabalar yeniden ivme kazanır. Bu dönemlerde yayın hayatına başlayan “Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi” (İlk sayı: 1995, K15) Türkiye’de alanın bilimleşme süreci ve nitelikli bilimsel çalışmaların yaygınlaştırılması açısından önemli bir aşamadır. Eğitim yönetimi akademisyenlerinin 1999’da kurduğu “Eğitim Yöneticileri ve Denetimcileri Derneği” Türkiye’de eğitim yönetimi alanına ilişkin ulusal mesleki standartların oluşturulması ve izlenmesi açısından başarılı ve örnek bir girişimdir (Celep 2009; Karataş ve Şaşmaz 2012). Aynı yıllarda üst üste gerçekleştirilen bilimsel toplantılarda eğitimbilimciler bir taraftan eğitim yönetimi alanının teorik temellerini olgunlaştırmaya bir taraftan da uygulamadaki yansımalarını kestirmeye çalıştılar. Çağın hızlı değişime ayak uyduracak ve hatta yön verecek

eğitim ve okul yöneticilerinin yetiştirilmesi konusunda yerel ve nitelikli bir akademik bilgi birikimi elde edildiğini söylemek yanlış olmaz.

Türkiye’de eğitim yöneticisi seçme ve atama mevzuatında da son yıllarda birçok değişiklik yapılmıştır. 1999’dan itibaren altı ayrı yönetici atama ve yer değiştirme yönetmeliği yayınlanmış ve 2009’daki yönetmelikte de beş kez değişiklik yapılmıştır (MEB 2009). Bu yönetmelik değişiklikleri ile 1999’da uygulamaya konan okul yöneticilerinin sınavla belirlenmesi usulü devam etmekle birlikte hizmet öncesi eğitim zorunluluğu uygulamadan kaldırılmıştır. Mevzuat boyutunda yaşanan bu değişiklikler, Türkiye’de eğitim ve okul yöneticisi seçme ve atama usul ve ilkelerinde bir standardın oluşmadığının ve sürekli bir arayış olduğunun göstergesi olarak kabul edilebilir.

Türkiye’de eğitim yönetimi alanında son yıllarda yaşanan ve yukarıda sıralanan kuramsal, bilimsel, yasal gelişmeler ve uygulamacıların teşebbüsleri ve talepleri eğitim yöneticisi yetiştirme programlarına da yansımaktadır. Tezli ve tezsiz YL programları, bazı üniversitelerin sunduğu sertifika programları, MEB’in yeni atanan okul yöneticilerine yönelik olarak ve görevdeki yöneticilerin hizmetiçi eğitim gereksinimlerinin giderilmesi için üniversitelerle işbirliği halinde düzenlediği eğitim programlarının sayısı hızla artmaktadır. Bu durum Türkiye’de eğitim yönetimi alanında eğitim bilimleri modelinin daha yaygın olarak benimsendiği ve bu modelin merkezindeki kurum olan üniversitelerden beklentilerin arttığını göstermektedir.

Eğitim Bilimleri Modelinin Zayıf Yönleri

Tüm bu arayışlara paralel olarak eğitim ve okul yöneticisi yetiştirme programlarının temel zaaf noktaları yurt içinde yapılan araştırmalar kadar (Bursalıoğlu 1973; Fırat 2006) yurt dışındaki araştırmalara da konu olmaktadır (Bates 2001; Darling-Hammond, Meyerson, LaPointe and Orr 2010; Hyung 2001)). Hatta alanda uzman olan bazı araştırmacılar, kullanılan paradigmlar, alanın statüsü ve saygınlığı, akademisyenler ve bilgi temeli gibi konular başta olmak üzere değişik olgularla ilintili olarak alanın akademik bağlamda durumunu bir çeşit “kriz” olarak tanımlayıp değerlendirmektedirler (Turan 2004).

Literatürde eğitim yöneticisi yetiştirme programları ile ilgili yer alan sorun alanlarını dört ana başlık altında sıralamak mümkündür (Charles 2008; Darling-Hammond, Meyerson, LaPointe and Orr 2010; Shelleyann & Charles 2008, Örcü ve Şimşek 2011; Şimşek 2003; Turan 2004): *Kuramsal* boyutta karşılaşılan sorunlar olarak kuram ve uygulamanın birbirinden kopuk olması, araştırmalarda yoğunlukla pozitivist paradigmanın kullanılması ve nicel araştırmaların tercih edilmesi, akademisyenlerin, akademik ilerleme kaygısı ile uygulamadan kopuk araştırmalara yönelmesi ve atıf yapılan kuramların ağırlıklı olarak Anglosakson modelleri esas alması olarak belirtilmektedir. *Sisteme yönelik* sorunlar ise, merkezîyetçi ve bürokratik yönetim sebebiyle sistem yapısının liderlikle örtüşmemesi, eğitim ve okul yönetimi eğitimi almış olmanın atamada belirleyici bir kriter olarak kabul edilmemesi, MEB-üniversite ve

üniversiteler arası işbirliği ve paylaşımın yetersizliği sayılmaktadır. *Meslekleşme sürecine* yönelik eksiklikler de söz konusudur. Mesleki birlikler etkin ve işlevsel değildir. Ulusal meslek standartları ve etik ilkeleri oluşturulamamıştır. *Eğitim içeriğine ve sürecine* yönelik eksikliklerin başında öğretim üyelerinin uygulama deneyimlerinin yetersiz olması gelmektedir. Bu eksikliği eğitim yöneticisi yetiştirme programlarının kuram ağırlıklı ve uygulamadan kopuk olması, eğitim programlarının ders türleri ve içeriklerinde eksiklikler bulunması, öğrenme öğretme yöntem ve tekniklerindeki yetersizlikler, örnek olay ve vaka analizi çalışmalarının çok az yapılması, programlarda uygulamalı eğitimin (staj) yer almaması ve ölçme-değerlendirme yaklaşımları ve yöntemlerinin eğitimin amacına uygun çeşitlilikten mahrum olması izlenmektedir.

Bu yetersizliklerin giderilmesi açısından özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde ve İngiltere'de okul yöneticisi yetiştirme programlarının sürekli revize edildiği gözlenmektedir (Balyer ve Gündüz 2011; Darling-Hammond, Meyerson, LaPointe and Orr 2010; Marzono, Waters, and McNulty 2005; Şimşek 2003; Turan 2004). Buna rağmen bugün itibarıyla Türkiye'de 88 eğitim fakültesinin 39'unda açılmış olan EYTPE lisansüstü programları araştırmalarda ve raporlarda dile getirilen asgari yeterlilikleri karşılama konusunda yetersiz kabul edilmektedir (Bakioğlu, Özcan ve Hacıfazlıoğlu 2002; Balcı 2002; Işık 2002; Örucü ve Şimşek 2011; Üstüner ve Cömert 2008).

Eğitim Yöneticisi Yetiştirmede İlkeler

Yukarıda sıralanan olumsuzlukları bertaraf etmek ve nitelikli eğitim yöneticisi yetiştirmek için yapılması gerekenleri araştıran yazarlar eğitim yöneticisi yetiştirme yaklaşımlarında bazı değişiklikler önermektedirler (Balcı 2000; Şimşek 1994; Şimşek 2002; Şişman 1998). Turan ve Şişman (2000)'a göre okul liderinin yetiştirme alanlarının (1) bilgi ve anlayış, (2) inanç ve değerler, (3) performans olmak üzere üç boyutlu olması gerekmektedir. Bates, (2001, s. 7) ise kültürü görmezden gelen bir eğitim yönetimi teorisinin, gerçek anlamda bir eğitim yönetimi teorisi olarak görülemeyeceğini belirtmektedir. Imber (1995 akt. Örucü ve Şimşek 2011) alandaki bilgiyi kuramsal, teknik ve uygulama bilgisi olarak üçe ayırmaktadır. Diğer taraftan, Gümüşeli (2001) toplumsal değişimleri göz önünde bulunduran ve toplumsal talepleri karşılayan bir eğitim yöneticisi yetiştirme programının bazı standartlar çerçevesinde yürütülmesinin gerekli olduğunu belirtir. Şimşek (2003) nitelikli eğitim yöneticisi yetiştirmek için eğitim öğretim sürecinin yeniden yapılandırılması, okul yöneticisi yetiştirme programlarında kuramdan çok uygulamanın ön plana çıkarılması, hizmet öncesi yönetici eğitiminde simülasyon, durum çalışmaları, problem temelli öğrenme gibi yeni öğrenme yöntemlerinin kullanılması, eğitim sırasında mutlaka okullarda uygulamanın programın entegre bir unsuru haline getirilmesi, okullarda stajyerlik ve deneyimli okul yöneticilerinden usta öğretici olarak yararlanılması, alan dışı yönetim etkinliklerinin incelenmesi ve değerlendirme sisteminin değiştirilerek portfolyo yönteminin kullanılması gerektiğini vurgular (Can ve Çelikten 2000; Şimşek 2003).

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı uygulamacı eğitim ve okul yöneticisi yetiştirmek üzere açılan tezsiz YL programlarının, akademisyen yetiştirmek üzere açılan tezli YL programlarından (Yüksek Öğretim Kurulu [YÖK] 2007) farklı yönlerini ortaya çıkarmak ve böylece uygulamacı eğitim ve okul yöneticisi yetiştirme konusunda üniversitelerin yaklaşımlarını açığa çıkarmaktır. Bu amaçla çalışmada şu sorulara cevap aranmıştır:

- Türkiye’de EYTPE tezli ve tezsiz YL programlarında açılan dersler arasında bir farklılık var mıdır?
- Türkiye’de EYTPE tezsiz YL programlarında açılan derslerde uygulamadaki personelin ihtiyaçları göz önünde bulundurulmakta mıdır?
- Türkiye’de EYTPE tezsiz YL programlarında uygulamalı eğitim içeren yeterli sayıda ders açılmakta mıdır?

YÖNTEM

Çalışma Grubu

Araştırmada bir nitel araştırma tekniği olan doküman inceleme yöntemi tercih edilmiştir. Araştırmanın evrenini EYTPE alanında tezli ve tezsiz YL programı açmış olan 39 üniversite oluşturmaktadır. Bu üniversitelerden 2011 güz döneminde doktora programı da açmış olan 16’sının tezli ve tezsiz YL programlarının kurumsal web sayfalarında yayınlanan ders adları, içerikleri ve haftalık ders programları çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırmaya dahil edilen programlar belirlenirken EYTPE alanında doktora programı açmış olanlar, YL programlarında açılan derslerin, bir sonraki akademik eğitim aşaması olan doktora programları da göz önünde bulundurularak belirlenmiş olduğu varsayımından hareketle tercih edilmiştir. Diğer taraftan araştırmanın amacı tezli ve tezsiz YL programlarında açılan derslerin karşılaştırmalı analizi olduğu için EYTPE alanında doktora programı açmış olan bu üniversitelerin aynı dönemde tezli ve tezsiz YL programları da yürütmekte olmaları gerekmektedir. EYTPE alanında doktora programı açmış olduğu halde tezsiz YL programı açmamış olan Ege Üniversitesi bu sebeple çalışmaya dahil edilmemiştir. Ayrıca araştırmanın yapıldığı dönemde kurumsal web sayfalarında doktora ve tezli ve tezsiz YL programlarının ders adlarını, içeriklerini ve haftalık ders programları tam olarak yayınlanmamış olan üç üniversite daha -yazışmalar neticesinde de gerekli belgeler toplanamadığı için- araştırma kapsamına dahil edilmemiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verileri 2011 güz döneminde eğitime başlayan programların kurumsal web sayfalarından elde edilmiştir. EYTPE alanında doktora, tezli ve tezsiz YL programlarının her üçünü de açmış olan 16 üniversiteden 12’sinin kurumsal web sayfalarından ders adları, içerikleri ve haftalık ders programları elde edilmiştir.

Toplanan veriler üç aşamalı bir tasnife tabii tutulmuş ve ardından analizleri yapılmıştır. Veriler ilk olarak, tüm belgelerde yer alan kategorilere göre tasnif edilmiştir. Bu kategoriler, (1) üniversite adı, (2) program adı ve (3) dersin

zorunlu ya da seçmeli olma durumu olarak belirlenmiştir. Ardından her üniversite için tezli ve tezsiz YL programlarında ortak dersler belirlenmiş ve “program adı” kategorisinde belirtilmiştir.

İkinci aşamada dersler, araştırmacı tarafından adlarından hareketle içeriklerine göre yeniden tasnif edilmiştir. Araştırmacı tarafından yapılan tasnifin güvenilirliğini sağlamak için listelenen dersler bir ölçme değerlendirme, bir eğitim programları ve öğretim ve bir de EYTPE alanı akademisyeni tarafından yeniden kategorilere ayrılmış ve kategorilere ayırmada araştırmacılar arasındaki ortaklık % 90 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Üçüncü ve son aşamada ise ikinci aşamada belirlenen kategorilere ayrılan dersler kendi aralarında yeniden içeriklerine göre tasnif edilmiştir. Araştırmacı tarafından yapılan tasnifin güvenilirliğini sağlamak için listelenen dersler bir ölçme değerlendirme, bir eğitim programları ve öğretim ve bir de EYTPE alanı akademisyeni tarafından yeniden kategorilere ayrılmış ve araştırmacılar arasındaki ortaklık % 85 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Verilerin tasnifi yapıldıktan sonra verilerin analizine geçilmiştir. Analiz aşamasında öncelikle EYTPE YL programlarında açılan derslerin ana kategorilerde tezli ve tezsiz YL programlarına dağılımları, ardından her bir kategorinin altında yer alan derslerin programlara göre ağırlıkları ve son olarak derslerin kuram ve uygulama ağırlıkları analiz edilmiştir.

BULGULAR ve YORUM

EYTPE YL programlarında açılan derslerin analizi sonucunda elde edilen bulgular araştırmanın soruları çerçevesinde üç başlık altında aşağıda sunulmuştur.

EYTPE Tezli ve Tezsiz YL Programlarında Açılan Ortak ve Farklı Dersler

Araştırma neticesinde elde edilen bulgulara göre (Tablo 3) Türkiye’de EYTPE YL programlarında okutulan derslerin sayısı üniversitede üniversiteye büyük oranda değişmektedir. On iki üniversitenin YL programlarında toplam 298 ayrı ders okutulmaktadır. Bu derslerin 119’u tezli ve tezsiz YL programlarında ortak ders olarak sunulmakta, 76’sı sadece tezli programlarda, 103’ü ise sadece tezsiz programlarda yer almaktadır. Tezsiz YL programlarında “Dönem Projesi” dışında kalan toplam ders sayısı Pamukkale ve Ortadoğu Teknik Üniversitelerinde 11 iken Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde 33’tür. Tezsiz YL programlarında açılan ortalama ders sayısı 18.42’dir.

Tezsiz YL programlarında zorunlu ders sayıları da üniversiteler arasında büyük farklılıklar göstermektedir. Bazı üniversiteler tüm dersleri seçmeli olarak sunarken bazı üniversitelerde zorunlu ders sayısı sekize kadar çıkmaktadır. Bir üniversite (Gazi) ise Eğitim Bilimleri Bölümü altında açılmış tüm YL programlarına yönelik bir dizi seçmeli ders sunmaktadır. Zorunlu ders sayılarının ortalaması 6, seçmeli ders sayılarının ortalaması ise 12.42’dir.

Bir üniversite dışında (ODTÜ) tezsiz YL programlarında “Uzmanlık Dersi”ne yer verilmemiştir. Tezli YL programlarında “Uzmanlık Dersi” adıyla sunulan derslerin sayıları değişmektedir. Üç üniversite uzmanlık dersi uygulamasına hiç yer vermezken (Abant İzzet Baysal, Gazi, Kocaeli) bazı üniversitelerde (Osmangazi, Fırat) uzmanlık dersi ile belirtilen dersin, konusu, adı ve içeriği hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir. Bir üniversite (Ankara) tezli YL programında yer verdiği uzmanlık derslerinin adını, ders programında belirtmiş ve dersin tanımını ve içeriğini yayınlamıştır. Bir üniversite ise (ODTÜ) tezsiz YL programında yer verdiği uzmanlık derslerinin sadece konusunu belirtmiştir.

Tezli ve tezsiz YL programlarında okutulan ortak ders sayıları da üniversiteden üniversiteye değişiklik göstermektedir. Zorunlu ya da seçmeli olarak sunulan ortak ders sayısı ODTÜ’de bir iken Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesinde 27’dir. Program başına düşen ortak ders sayılarının ortalaması 9.92’dir.

Tablo 2. Tezli ve Tezsiz YL Programlarının Toplam, Zorunlu, Uzmanlık, Seçmeli, Ortak Ders Sayıları

Üniversite	Program Türü	Ders Sayısı	Zorunlu Dersler	Uzmanlık Dersleri	Seçmeli Dersler	Ortak Dersler
Abant İzzet Baysal	Tezli	20	7	0	13	16
	Tezsiz	18	8	0	10	
Anadolu	Tezli	20	3	4	13	9
	Tezsiz	29	5	0	24	
Ankara	Tezli	15	1	4	10	10
	Tezsiz	24	5	0	19	
Çanakkale Onsekiz Mart	Tezli	34	2	2	30	27
	Tezsiz	33	6	0	27	
Dokuz Eylül	Tezli	12	4	1	7	11
	Tezsiz	17	7	0	10	
Fırat	Tezli	19	0	1	18	9
	Tezsiz	15	0	0	16	
Gazi	Tezli	10	2	0	8	3
	Tezsiz	13	0	0	13	
Hacettepe	Tezli	16	7	1	8	6
	Tezsiz	12	8	0	4	
Kocaeli	Tezli	10	5	0	5	8
	Tezsiz	11	5	0	6	
Orta Doğu Teknik	Tezli	6	4	0	2	1
	Tezsiz	22	6	2	14	
Eskişehir Osmangazi	Tezli	22	9	6	7	12
	Tezsiz	16	10	0	6	
Pamukkale	Tezli	12	8	1	3	7
	Tezsiz	11	11	0	0	
Toplam	Tezli	196	52	16	124	
	Tezsiz	221	72	2	149	119
Ortalama	Tezli	16,33	4,33	1,33	10,33	9,92
	Tezsiz	18,42	6,00	0,17	12,42	

YÖK Lisanüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğine (2007) göre tezli YL programlarında 21 krediden az olmamak üzere en az 7 ders, tezsiz YL programlarında ise 30 krediden az olmamak üzere en az 10 ders açılması

gerekmektedir. Üniversitelerin tezli ve tezsiz YL programlarında açtıkları ortak ders sayılarının ortalamasının 9,92 olduğu görülmektedir. Bu bulgu Türkiye’de EYTPE tezli ve tezsiz YL programlarında açılan dersler arasında hemen hemen hiç farklılık olmadığını göstermektedir.

EYTPE Yüksek Lisans Programlarında Açılan Ders Türleri

EYTPE YL programlarında açılan toplam 298 dersten çok azının aynı ad altında açıldığı görülmüştür. 203 farklı ad taşıyan derslerden “eğitim denetimi” 6 kez, “eğitim istatistiği” ve “örgütsel davranış” dersleri 5 kez, “eğitim ekonomisi”, “eğitim planlaması”, “eğitim politikaları”, “eğitim yönetimi”, “eğitim yönetiminde kuram ve uygulama”, “eğitimde araştırma yöntemleri”, “eğitimde toplam kalite yönetimi”, “insan kaynakları yönetimi”, “okul geliştirme”, “örgüt psikolojisi”, “yetişkin eğitimi” dersleri ise 4’er kez tekrar edilmektedir. Bu derslerden 157 tanesi tek frekanslıdır. 27 ders ismi ikişer kez, 4 ders ismi ise üçer kez tekrar edilmiştir. Bu yüzden dersleri adlarına göre tasnif etmek güç olduğundan derslerin adlarından yola çıkılarak bir tasnif yapılmıştır. Bu sınıflandırmada 12 üniversitede açılan tüm dersler 15 kategoriye ayrılmıştır.

Tablo 3. Tezli ve Tezsiz YL Programlarında Açılan Derslerin Dağılımı

Ders türü	Toplam		Tezli		Tezsiz		Ortak	
	F	%	F	%	F	%	F	%
1. Yönetim	76	25,50	17	22,37	30	29,13	29	24,37
2. Denetim	27	9,06	3	3,95	11	10,68	13	10,92
3. Örgüt Kuramları	23	7,72	7	9,21	7	6,80	9	7,56
4. Örgüt Geliştirme	16	5,37	4	5,26	7	6,80	5	4,20
5. Eğitim Plan. ve Ekonomisi	16	5,37	1	1,32	4	3,88	11	9,24
6. Liderlik	14	4,70	4	5,26	4	3,88	6	5,04
7. Eğitim Hukuku ve Soruşturma	8	2,68	2	2,63	4	3,88	2	1,68
8. Eğitim Politikası	7	2,35	2	2,63	2	1,94	3	2,52
9. Eğitimde Bilgisayar Kullanımı	7	2,35	1	1,32	4	3,88	2	1,68
10. Türk Eğitim Sistemi	7	2,35	1	1,32	3	2,91	3	2,52
11. Okul-Çevre İlişkileri	3	1,01	0	0,00	2	1,94	1	0,84
12. Meslek Etiği	1	0,34	0	0,00	0	0,00	1	0,84
13. Diğer	43	14,43	8	10,53	18	17,48	17	14,29
14. Bilimsel Araş.Yönt. ve İstatistik	31	10,40	10	13,16	4	3,88	17	14,29
15. Uzmanlık Dersi	19	6,38	16	21,05	3	2,91	0	0,00
Toplam	298	100	76	100	103	100	119	100

Tablo 3’te görülen EYTPE YL programlarında açılan 15 farklı ders kategorisi iki kısımda değerlendirilebilir. İlk kısımda EYTPE anabilim dalının kapsamında olan 12 kategori bulunmaktadır. Bunlar Yönetim (76 ders), Liderlik (14 ders),

Örgüt Kuramları (23 ders), Örgüt Geliştirme (16 ders), Eğitimde Bilgisayar Kullanımı (7 ders), Denetim (27 ders), Eğitim Hukuku ve Soruşturma (8 ders), Eğitim Ekonomisi ve Planlaması (16 ders), Eğitim Politikası (7 ders), Türk Eğitim Sistemi (7 ders), Okul-Çevre İlişkileri (3 ders) ve Meslek Etiği (1 ders) kategorileridir. İkinci kısımda ise EYYPE anabilim dalının kapsamında olmayan üç kategori yer almaktadır. Bunlar Uzmanlık Dersleri (19 ders), Bilimsel Araştırma Yöntemleri ve İstatistik (31 ders) ve Diğer (43 ders) kategorileridir.

Yönetim ve Liderlik kategorilerinde toplamda 90 farklı ders adı yer almaktadır. Bu derslerin ağırlığı tüm dersler içinde % 30'u bulmaktadır. EYYPE tezli ve tezsiz YL programlarında yer alan derslerin yaklaşık üçte birinin yönetim ve liderlik konulu olması beklenen bir durumdur. Fakat ders adlarındaki çeşitlilik, eğitim yönetimi ve liderliği konusunda üniversiteler arasında ortak bir yaklaşımın olmadığını göstergesi olarak kabul edilebilir. Diğer taraftan araştırmaya dahil edilen her bir üniversitenin yönetim ve liderlik kategorilerinde açtığı farklı derslerin ortalaması 7'den fazladır.

Örgüt Kuramları ve Örgüt Geliştirme kategorilerinde açılan toplam ders sayısı 39'dur (%13,9). Bu kategoride her üniversitede ortalama 3'ten fazla ders açıldığı görülmektedir. Eğitim yönetimi alanında yapılan araştırmaların ve yayınların daha çok örgüt kuramlarına ağırlık vermesine rağmen (Aydın, Erdağ ve Sarier 2010) örgüt kuramı ile ilgili ders sayısının, yönetim ve liderlik dersleri ile karşılaştırıldığında daha az olduğu görülmektedir. Bu durumda, alan akademisyenlerinin araştırma ve yayın eğilimleri ile verdikleri dersler arasında bir kopukluk olduğunu düşünülebilir.

Bilgi iletişim teknolojisindeki hızlı değişim, zorunlu e-okul uygulamaları, uzaktan eğitim, web tabanlı eğitimin yaygınlaşması, diğer taraftan FATİH Projesi ile gündeme gelen okullarda bilgisayar ve İnternet tabanlı eğitim öğretim ortamlarının tüm okullara yaygınlaştırılması bilgisayarın ve İnternetin yönetim süreçlerinde aktif olarak kullanılmasını gereklilik haline getirmiş ve yöneticiler için önemli bir yeterlilik alanı olmuştur (Altun 2004; Hacıfazlıoğlu, Karadeniz ve Dalgıç 2011). YL programlarında eğitimde ve yönetim süreçlerinde bilgisayar kullanımı (5 ders) adı ile açılan dersler ise oldukça sınırlıdır. Bu kategoride web tabanlı eğitim (1 ders) ve ağ tabanlı eğitim (1 ders) başlıklı derslere de rastlanmıştır. Bu kategoride açılan toplam ders sayısı dikkate alındığında üniversitelerin çoğunluğunda bu tür bir dersin açılmamış olduğu görülmektedir.

Denetim (27 ders) ve Eğitim Hukuku ve Soruşturma (8) kategorilerinde toplam ders sayısı 35'tir (%11,74). Bu durumda her üniversitenin ortalama üç farklı ders açmış olduğu söylenebilir. Diğer taraftan EYYPE tezli ve tezsiz YL programlarının eğitim yöneticisi mi yoksa eğitim denetimcisi mi yetiştirdiği açık değildir. Yönetim ve örgüt kuramları alanındaki derslerin sayısı ile karşılaştırıldığında denetim ve eğitim hukuku kategorisindeki ders sayısı, uzman bir eğitim denetimcisi yetiştirmeye yeterli olup olmadığı tartışılmalıdır (Kepenekçi 2011).

Çalışmaya dahil olan YL programlarında “Eğitim Ekonomisi ve Planlaması” kategorisinde açılan toplam 16 ders bütün derslerin % 5.37’sine karşılık gelmektedir. EYTPE ana bilim dalının adında yer alan dallardan biri olan eğitim planlaması ve ekonomisi, yönetim ve denetim kategorilerinde yer alan derslere nazaran sayıca daha azdır.

EYTPE YL programlarında “Eğitim Politikası”, kategorisinde 7 dersin (%2,35) açıldığı belirlenmiştir. Dersin yaygın adı eğitim politikalarıdır (5 ders). Fakat eğitim ve sosyal politika (1 ders) ve karşılaştırmalı eğitim politikası (1 ders) adı altında da dersler açılmıştır. Tüm programlar göz önünde bulundurulduğunda Eğitim Planlaması ve Ekonomisi kategorisinde her üniversitede en az bir ders açıldığı söylenebilir. Bununla beraber eğitim politikaları kategorisinde üniversitelerin yarısı her hangi bir ders açmamış görülmektedir. Bu durumda eğitim politikaları alanının, eğitim yöneticisi ve eğitim denetimcisi için zorunlu bir alan olarak ortak kabul görmediği söylenebilir. Oysa Amerika Birleşik Devletleri’nde yaygın olarak kabul gören okul liderliği standartlarından biri de politik liderliktir (Gümüşeli 2001).

“Eğitim Politikası” kategorisine yakın olan alanlardan biri de Türk Eğitim Sistemi kategorisidir. Toplam 7 dersin (%2,35) yer aldığı bu kategori ders adında bir standardın yakalandığı yegane kategori olarak kabul edilebilir. Fakat bu kategoride bir derse, genel olarak eğitim fakültelerinin lisans programlarında ve pedagojik formasyon programlarında yer verilmektedir.

İncelenen tüm YL programlarında yer verilen 298 dersten sadece 3’ü (%1,01) “okul-çevre ilişkileri” kategorisinde yer almaktadır. Bazı üniversitelerde eğitim ve toplum temalı dersler açılmış olsa da okul-çevre ilişkilerini doğrudan ele alan okul-çevre ilişkileri (2 ders) ya da okul-toplum ilişkileri (1 ders) adı altında açılan derslerin oldukça az olduğu görülmektedir. Okul çevre ilişkilerinin okulun başarı açısından önemine ilişkin bulgular göz önünde bulundurulduğunda (Gümüşeli 2001; Karataş 2008; Yöney ve Çankaya 2011) üniversitemizin sadece dörtte birinin böyle bir ders açmış olması ancak böyle bir dersin içeriğine başka dersler içinde yer vermiş olmalarını gerektirmektedir.

EYTPE YL programlarında meslek etiği kategorisinde sadece bir ders (% 0,34) açıldığı görülmüştür. Türkiye’de eğitim yöneticiliğinin uzmanlık gerektiren bir meslek olarak tanımlanmamış olması, bu alana ilişkin mesleki standartlar ve etik ilkelerin oluşmasını da engellemiştir. Bununla beraber okul yöneticilerinin etik dışı davranışlar sergiledikleri konusunda kanaatler oluşmakta ve bakanlık müfettişlerinin yürüttükleri soruşturmanın çoğunlukla mesleki etik ilkelerin ihlali ile ilgili olması (Fırat 2011) bu konuda bir ihtiyaç olduğunu da göstermektedir. Dolayısıyla üniversitelerin bu alanda ders açmıyor olmaları akademik eğitimin uygulama ile kopukluğunun bir başka göstergesi olarak da kabul edilebilir.

Ağırlıklı olarak tezli YL programlarında yer verilen “Uzmanlık Dersi” kategorisinde değerlendirilen 19 ders, toplam derslerin % 6,38’ini oluşturmaktadır. Uzmanlık dersi ile ilgili ortak bir görüş yoktur. Uzmanlık dersi araştırmaya dahil olan üniversitelerin yarısında uygulanırken yarısında uygulanmamaktadır. Diğer taraftan uzmanlık derslerinin sınırları ve içeriği ile ilgili olarak bir üniversitede (Ankara) ders adları ve tanımları verilirken, bir üniversitede ise (ODTÜ) uzmanlık dersinin sadece hangi alanda olacağı belirtilmiştir. Diğer üniversitelerde sadece uzmanlık dersi ifadesi kullanılmıştır.

YL programlarında yer verilen ikinci ağırlıklı ders kategorisi “Bilimsel Araştırma Yöntemleri ve İstatistik” başlığı altında toplanan derslerdir. Bu kategoride değerlendirilen ders sayısı 31’dir (%10,4). Öğrencileri akademik hayata hazırlamayı hedefleyen tezli YL programlarında araştırma yöntemleri ve istatistik konulu derslerin olması bir zorunluluktur. Daha çok uygulamaya dönük olan tezsiz YL programlarında ise okul yöneticilerinin örgütsel ve profesyonel gelişme süreçlerine liderlik edebilmesi için araştırma yöntemleri derslerine ihtiyaç duyduğu düşünülebilir. Bununla beraber her üniversitede ikiden fazla ders araştırma yöntemleri ve istatistik kategorisine ayrılmıştır. Tezsiz YL programında toplam 10 ders alacak olan öğrencilerin bu alanda en az iki ders almaları gerektiği tartışılmalıdır.

EYTPE YL programlarında yer verilen derslerin 43 tanesi (% 14,43) “Diğer” kategorisinde değerlendirilmiştir. Diğer kategorisinde EYTPE alanıyla doğrudan ilgili olmayan dersler yer almaktadır. Bu kategorideki ders sayısı toplam ders sayısı ile karşılaştırıldığında oldukça yüksektir. Farklı alanlardan bu oranda ders açılmış olması bir zenginlik olarak değerlendirilebilir. Fakat açılan derslerin tezli YL programlarına nazaran (% 10,53) tezsiz YL programlarında daha fazla yer alıyor olması (% 17,48) ters bir durum olarak kabul edilebilir. Çünkü uzman eğitim yöneticisi yetiştirmek amacıyla açılan tezsiz YL programlarında alanın daraltılması ve öğrencilerin uzmanlaşması beklenir. Ayrıca tezli ve tezsiz YL programlarında açılan ortak derslerin “diğer” kategorisindeki ders sayısının oranı da (% 14,29) oldukça yüksektir.

EYTPE Yüksek Lisans Programlarında Açılan Uygulama Dersleri

EYTPE tezli ve tezsiz YL programlarında okutulan derslerin kuram uygulama ağırlıklarının farklı olması beklenmektedir. “Öğrenciye mesleki konuda derin bilgi kazandırmak ve mevcut bilginin uygulamada nasıl kullanılacağını göstermek” amacıyla açılan (YÖK 2007) tezsiz YL programlarında uygulama derslerinin ağırlıklı olması gerekmektedir. Bununla beraber 12 üniversitede açılan tüm tezli ve tezsiz YL programlarındaki 298 dersten sadece 8’inin adında “uygulama”, iki dersin adında ise “örnek olay incelemesi” ifadesi yer almaktadır. Ayrıca sadece bir üniversitede tezsiz YL programında staj uygulamasına yer verilmiştir.

Tablo 4. Adında Uygulama ve Örnek Olay İncelemesi İfadesi Yer Alan Derslerin Sayısı

Ders İçeriği	Ders Sayısı
Eğitim Yönetiminde Kuram ve Uygulama	6
Eğitim Yönetiminde Örnek Olay İncelemesi	2
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Uygulamaları	1
Denetim Uygulamaları	1
Toplam	10

Tablo 4'te görüldüğü üzere çalışmaya dâhil edilen üniversitelerde açılan tezli ve tezsiz YL programlarında uygulama neredeyse hiç yer almamaktadır.

TARTIŞMA ve SONUÇ

EYTPE tezli ve tezsiz YL programlarında açılan derslerin karşılaştırmalı analizlerinin yapıldığı bu araştırmanın sonuçları, konuyla ilgili daha önce yapılmış araştırmalar çerçevesinde aşağıda tartışılmıştır.

- EYTPE tezli ve tezsiz YL programlarının adlarında bir ortak yaklaşım görülmemektedir. Tezli ve tezsiz YL programları yedi farklı adla açılmaktadır. Bununla birlikte aynı üniversitede açılan tezli ve tezsiz YL programlarının adları bir üniversite dışında aynıdır. Bu durum, EYTPE tezli ve tezsiz YL programlarının ilgili yönetmelikte (YÖK 2007) belirtilen ve sırasıyla akademisyen ya da uygulamacı yetiştirmek olarak özetlenebilecek farklı amaçlarını karşılamaya odaklanmadıklarını göstermektedir.
- EYTPE tezli ve tezsiz YL programları arasında, adları (tezli ve tezsiz) ve amaçları farklı olsa da içerikleri, ders çeşitliliği ve kuram ve uygulama ağırlığı açısından önemli bir farklılık bulunmamaktadır. Bu sonuç, amaçları farklı her iki program için, sağlıklı ihtiyaç analizleri ışığında ihtiyaç duyulan derslerin neler olduğunun tam olarak belirlenmediğini göstermektedir.
- EYTPE tezli ve tezsiz YL programlarında çok fazla sayıda (298) farklı ad altında ders açılmış olmasına rağmen dersler genel olarak 15 kategoride sınıflandırılabilir. Bu da derslerin büyük oranda birbirine benzediklerini fakat adlarında küçük farklılıklar olduğunu düşündürmektedir. Bu durum bir ders adı kirliliği yaşandığının açık göstergesidir (Üstüner ve Cömert 2008). Bunun yanında ders tercihlerindeki benzerlikler, programın amaçlarına yönelik özel bir arayışın ve bilimsel bir yaklaşımın olmadığını, daha önce sunulmuş derslerin benzerlerinin açıldığını ve fakat ders adlarında küçük değişiklikler yapılarak programa monte edildiğini düşündürmektedir.
- Bazı derslerin, kuramsal olarak bir temele sahip olmadığı, bazı derslerin de programın çerçevesi değerlendirildiğinde bağımsız bir ders olarak açılması değer değildir.

- Zorunlu derslerin sayıca az olmasının ve seçmeli ders içeriklerindeki ve sayılarındaki farklılıklar alana ilişkin bir kararlılığın olmadığını, ders tercihlerinde bir keyfilik olduğunu göstermektedir. Her ne kadar lisansüstü eğitimin üniversitelere göre derinlikte farklılaşması arzu edilen bir durumsa da uygulamacı yetiştirmeyi amaçlayan tezsiz YL programlarında ilgili mesleğin gerektirdiği yetkinlik ve yeterliliklere odaklanılması beklenir. Nitekim her mesleğin bir görev tanımı vardır ve o mesleği icra edenlerin, belirlenen tanıma, mesleğin gerekliliklerine uygun belli bilgi, beceri, değer ve uygulama yeterliliklerine sahip olması gerekir (Turan ve Şişman 2000).
- Seçmeli ders sayısı fazla olmasına rağmen derslerde disiplinler arası bir çeşitlilik sağlanamamıştır. Eğitim ve okul yöneticileri ve denetçilerin eğitim bilimleri alanı dışında kalan farklı yeterliliklere ihtiyaç duyduğu kabul edilmektedir. Bu durum EYTPE YL programlarında açılan derslerin çoğunlukla eğitim bilimleri alanında uzmanlaşmış öğretim üyeleri tarafından hazırlandığını; eğitim bilimleri alanı dışındaki diğer bölüm ve fakültelerden öğretim üyeleriyle işbirliği yapılarak alanın ihtiyacı olan disiplinler arası niteliğe kavuşturulmadığını düşündürmektedir.
- Eğitim yönetimi alanının uygulamalı bir alan olduğu kabul edilmekle birlikte uygulamaya yönelik ders yok denecek düzeyde azdır. Eğitim yöneticiliği daha çok bir uygulama alanı olarak kabul edilmekte (Balcı 2008; Charles 2008; Turan 2004) ve ilgili yönetmelikte yer alan amaç cümlesinde (YÖK 2007) eğitim yöneticileri için açılacak tezsiz YL programlarının uygulamacılara yönelik olması gerektiği açıkça belirtilmiştir. Buna rağmen eğitim yöneticisi yetiştirme programlarının ders içeriklerinin örnek olay incelemesi, vaka analizi, simülasyon, ders bazlı alan uygulaması gibi içeriklere sahip olmadığı görülmektedir. Bu durum alan öğretim üyelerinin okul ve uygulama deneyimlerinin yetersizliğinden ya da MEB'in yönetici seçme ve atamada aradığı kriterlerde böyle bir eğitimi zorunlu tutmamasından kaynaklandığı düşünülebilir. Ayrıca bu yöntemlere ilişkin yerli literatürde yeterli bilimsel araştırma ve yayın olmaması da bu eksikliğin bir gerekçesi olabilir.
- Bir üniversite dışında staj dersi yoktur. Oysa bir mesleğe yönelik programlar, iş yerinde ve iş başında uygulamalı eğitim gerektirir. Zira eğitim yöneticiliği, bilgi ve kavrama düzeyinde yeterlilikler gerektirdiği gibi bazı mesleki becerilere sahip olmayı da gerektirmektedir (Charles 2008; Turan ve Şişman 2000). Uygulamaya dönük beceriler ise uygulama ile kazanılabilir.
- Okul yöneticisinin pratik ihtiyaçlarını karşılayacak bütçe yönetimi, okul-çevre ilişkileri gibi dersler ile değişen ihtiyaçlarını karşılayacak okullarda ve yönetimde teknoloji kullanımı, sosyal medya, çok kültürlülük konularında dersler sayıca yetersizdir. Bu durum EYTPE tezsiz YL programlarının gerçek ihtiyaç analizlerine dayanmadığının bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Diğer EYTPE alanının yönetim, denetim, planlama ve ekonomi yanında hukuk, politika, işletme gibi çok çeşitli uzmanlık alanlarını kapsadığı düşünüldüğünde programı yürüten öğretim

üyelerinin, alanın uzmanlık alanlarının çeşitliliğinin yetersizliği de bu durumun gerekçesi olarak düşünülebilir.

ÖNERİLER

Araştırma sonucunda eğitim ve okul yöneticisi yetiştirmek amacıyla açılacak olan YL programları için aşağıdaki öneriler dikkate alınabilir:

- EYTPE tezli ve tezsiz YL programlarının adları değiştirilmelidir. Tezli YL programları EYTPE adıyla devam ederken tezsiz YL programlarının adlarında eğitim/okul yöneticisi ya da eğitim deneticisi yetiştirme gibi vurgular yer almalıdır.
- Okul yöneticiliği ve eğitim deneticiliği için ayrı YL programları açılmalıdır.
- Tezsiz YL programlarının ders içerikleri okul yöneticisinin pratik ihtiyaçlarını karşılayacak alanlara yönelik olmalıdır.
- Tezsiz YL programlarında uygulama zorunlu olmalıdır.
- Tezsiz YL programlarında değerlendirme yöntemi çeşitlendirilmelidir.
- Türkiye’de okul yöneticisi yetiştirmek amacıyla açılacak uygulamaya dönük YL programlarında yer verilmesi gereken dersler alan yazın çerçevesinde ve yapılacak yeni alan araştırmaların sonuçları doğrultusunda belirlenmelidir.
- Aynı kategoride birden çok farklı dersin içeriklerinin hangi açılardan farklılaştığının ayrı bir araştırma konusu olarak ele alınması gerekmektedir.
- YL programlarında yer verilen Türk Eğitim Sistemi ve Eğitim Yönetimi dersinin lisans programlarında sunulan derslerden içerik olarak farklılığı araştırılmalı ve bu dersin eğitim politikası dersi ile farklılığının sınırları net olarak belirlenmelidir.
- Son olarak Türkiye’de EYTPE tezli ve tezsiz YL programlarında sunulan dersler ile ve yurt dışında aynı alanda açılan programların izlenceleri ve içeriklerinin karşılaştırmalı analizleri çağdaş ve beklentilere cevap verecek bir program içeriğinin hazırlanmasında oldukça yararlı veriler sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Açıkalın, A. (1995). *Toplumsal, kuramsal ve teknik yönleriyle okul yöneticiliği*. Ankara: Pegem.
- Altun, S. A. (2004). Okul müdürlerinin bilgi teknolojisi sınıflarına ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, (37), 46-71.
- Aydın, A. Erdağ, C. ve Sarier, Y. (2010). Eğitim Yönetimi alanında yayınlanan makalelerin konu, yöntem ve sonuçlar açısından karşılaştırılması. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, (39), 37-58. <http://www.ejer.com.tr/tr/index.php?git=22&kategori=86&makale=689>, 15/02/2012 tarihinde alındı.

- Bakioğlu, A. Özcan, K. ve Hacıfazlıoğlu, Ö. (2002). Mentör yoluyla okul yöneticisi yetiştirme ihtiyacı. C. Elma & Ş. Çınkır (Eds.), *21.Yüzyıl Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesi Sempozyumu*, 16–17 Mayıs 2002 (ss.109-130). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Balcı, A. (1988). Eğitim yöneticisinin yetiştirilmesi. *Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 21(1-2), 435-448.
- Balcı, A. (2000). İkibinli yıllarda Türk milli eğitim sisteminin örgütlenmesi ve yönetimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, (24), 495-508.
- Balcı, A. (2002). Türkiye’de eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesi. C. Elma & Ş. Çınkır (Eds.), *21.yüzyıl eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesi sempozyumu*, 16–17 Mayıs 2002 (syf. 327-330). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Balcı, A. (2008). Türkiye’de eğitim yönetiminin bilimleşme düzeyi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, (54), 181-209
- Balyer, A. ve Gündüz, Y. (2011). Değişik ülkelerde okul müdürlerinin yetiştirilmesi: Türk eğitim sistemi için bir model önerisi. *Kuramsal Eğitimbilim*, 4(2), 182-197.
- Bates, R. J. (2001). Eleştirel teori açısından eğitim yönetimi. (Çev. M. Şişman ve S. Turan). *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, (28), 573-792.
- Bursalıoğlu, Z. (1973). Eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesinde yeni sorunlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 6(1), 21-35.
- Can, N. ve Çelikten, M. (2000). Türkiye’de eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesi süreci. *Milli Eğitim Dergisi*, (148). http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/148/11.htm, 10/01/2012 tarihinde alındı.
- Charles F. W. (2008). Programs for school principal preparation in East Europe. *Journal of Educational Administration*, 46(6), 739 – 751.
- Celep, C. (2009). *Türkiye’de eğitim yönetimi bilimsel toplantıları: Tarihsel gelişim, kararlar, belgeler, yazışmalar*. <http://www.eyedder.org.tr>, 10/06/2011 tarihinde alındı.
- Darling-Hammond, L., Meyerson, D., LaPointe, M. & Orr, M. T. (2010). *Preparing principals for a changing world: Lessons from effective leadership programs*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Fırat, N. Ş. (2006). Pozitivist yaklaşımın eğitim yönetimi alanına yansımaları, alana getirdiği katkı ve sınırlılıkları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* (20), 40-51.
- Fırat, Ö. (2011). Yapılan kurumsal denetimlerin il milli eğitim müdürlüklerinin eğitim öğretim sorunlarını belirlemedeki işlevi. II. *Eğitim Yönetimi Forumu: 20023’e Doğru Eğitim Liderliği Açılış Konuşmaları, Bildiriler, Çalıştay Raporları, Sonuç Raporu*, 22-23 Ekim 2011 (syf. 234-255). Ankara: EYUDER. <http://www.eyuder.org/eyfor2/index.html>, 18.01.2012 tarihinde alındı.
- Gümüşeli, A. İ. (2001). Çağdaş okul müdürünün liderlik alanları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, (28), 531-548.
- Hacıfazlıoğlu, Ö., Karadeniz, Ş. ve Dalgıç, G. (2011). Eğitim yöneticileri teknoloji liderliği öz-yeterlik ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 17(2), 145-166.
- Hyung, P. S. (2001). Epistemological underpinnings of theory developments in educational administration. *Australian Journal of Education*, 45 (3). <http://www.freepatentsonline.com/article/Australian-Journal-Education/85060406.html> , 10/06/2011 tarihinde alındı.
- Işık, H. (2002). Okul müdürlüğü formasyon programları ve okul müdürlerinin yetiştirilmesi. C. Elma & Ş. Çınkır (Eds.), *21.Yüzyıl Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesi Sempozyumu*, 16–17 Mayıs 2002 (syf. 25-36). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

- Karataş, İ. H. (2008). *Türk eğitim sisteminde sivil toplum kuruluşları: konumları ve işlevleri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karataş, İ. H. ve Şaşmaz Z. (2012). Okul ve eğitim yöneticilerinin kurmuş olduğu STK'ların mesleki etkililiklerinin araştırılması: nitel bir analiz. *21. Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 12-14 Eylül 2012. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Kepenekci, Y. K. (2011). Eğitim yöneticilerinin hukuk eğitimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 44(1), 1-16.
- Leithwood, K., Seashore-Lewis, K., Anderson, S. and Wahlstrom, K. (2004). *Review of research: how leadership influences student learning*, commissioned by the Wallace Foundation. www.wallacefoundation.org, 10/06/2011 tarihinde alındı.
- Marzano, R. J., Waters, T., & McNulty, B. A. (2005). *School leadership that works: From research to results*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], (1999). Millî Eğitim Bakanlığı yönetici atama, değerlendirme, görevde yükselme ve yer değiştirme yönetmeliği. *Tebliğler Dergisi*, 2504.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], (2009). *Okul liderliğinin geliştirilmesi konferansı özet raporu (09-10 Nisan 2009, Ankara)*. Ankara MEB Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü. abdigm.meb.gov.tr/eski.../OLIG_ozet_rapor.html, 15.01.2012 tarihinde alındı.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], (2010). *18. millî eğitim şurası kararları*. Ankara MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı. www.meb.gov.tr/.../18Sura_kararlari_tamami.pdf, 20.12.2010 tarihinde alındı.
- Oleszewski, A. M., Shoho, A. and Barnett, B. (2012). The Development of assistant principals: a literature review, *Journal of Educational Administration*, 50(3). <http://www.emeraldinsight.com/journals.htm?issn=0957-8234&volume=50&issue=3>, 12.02.2012 tarihinde alındı.
- Örücü, D. ve Şimşek, H. (2011). Akademisyenlerin gözünden Türkiye'de eğitim yönetiminin akademik durumu: nitel bir analiz. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 17(2), 167-197.
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi [ÖSYM], (2011). *Öğrenim alanlarına göre lisansüstü öğrenci sayıları*. www.osym.gov.tr/dosya/1-43394/h/21univdig.pdf. 12.01.2012 tarihinde alındı.
- Özdem, G., Bülbül, T. ve Güngör, S. (2002). EYTPE anabilim dalı tezsiz yüksek lisans programına devam eden öğretmen ve okul yöneticilerinin programa ilişkin görüşlerini değerlendirilmesi. C. Elma & Ş. Çınkır (Eds.), *21.Yüzyıl Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesi Sempozyumu*, 16-17 Mayıs 2002 (syf. 165-178). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Robinson, V. M. J., Lloyd, C. A., and Rowe, K. J. (2008). The impact of leadership on student outcomes: An analysis of the differential effects of leadership types. *Educational Administration Quarterly*, 44(5), 635-674.
- Shelleyann S., Charles F. W., (2008). Evidence-based leadership development: the 4L framework. *Journal of Educational Administration*, 46(6), 762 – 776.
- Şimşek, H. (1994). Pozitivizm ötesi paradigmatik dönüşüm ve eğitim yönetiminde kuram ve uygulamada yeni yaklaşımlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 3(1), 97-109.
- Şimşek, H. (2002). Türkiye'de eğitim yöneticisi yetiştirilemez. C. Elma & Ş. Çınkır (Eds.), *21.Yüzyıl Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesi Sempozyumu*, 16-17 Mayıs 2002 (syf. 307-312). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Şimşek, H. (2003). Eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesi: karşılaştırmalı örnekler ve Türkiye için çıkarımlar. *Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğretmen Yetiştirme*

- Ulusal Sempozyumu Eğitimde Yansımalar: VII*, (syf. 130-138). Ankara: Tekışık Yayıncılık. <http://hasansimsek.net/pdf%20makale%20metinleri.html>, 10/12/2011 tarihinde alındı.
- Şışman, M. (1995). Onbeşinci milli eğitim şurasına doğru. *2000'li yıllarda Türk milli eğitim sistemi*. Ankara: Pegem.
- Şışman, M. (1998). Eğitim yönetiminde kuram ve araştırmada alternatif paradigma ve yaklaşımlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, (16), 395-422.
- Şışman, M. ve Turan, S. (2002). Dünyada eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesine ilişkin başlıca yönelimler ve Türkiye için çıkarılabilecek bazı sonuçlar. C. Elma & Ş. Çınkır (Eds.), *21.Yüzyıl Eğitim Yöneticilerinin Yetiştirilmesi Sempozyumu*, 16-17 Mayıs 2002 (syf. 239-253). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Turan, S. (2004). Modernizm, postmodernizm ve 'krizdeki alan eğitim yönetimi.' *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı Bildiri Özetleri*, 6-9 Temmuz 2004 (syf. 78). Malatya, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Turan, S. ve Şışman, M. (2000). Okul yöneticileri için standartlar: eğitim yöneticilerinin bilgi temelleri üzerine düşünceler. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3 (4), 68-87.
- Üstüner, M. ve Cömert, M. (2008). Eğitim yönetimi teftişı planlaması ve ekonomisi anabilim dalı lisansüstü dersleri ve tezlerine ilişkin bir inceleme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* (55), 497-515.
- Yöney, H. ve Çankaya, E. A. (2011). *Okul yöneticileri geliştirme programı değerlendirme raporu*. İstanbul: Sabacı Vakfı. http://www.sabancivakfi.org/files/html/programlar/toplumsal_katkilarimiz/oygp/OYGP_Degerlendirme_Raporu_2011_ozet_web.pdf, 10.12.2011 tarihinde alındı.
- Yüksek Öğretim Kurulu [YÖK], (2007). Lisansüstü eğitim ve öğretim yönetmeliği. *Resmi Gazete*, s. 26540, 02.06.2007.

SUMMARY

The issue of training education managers is one of the most important problems of the Turkish Education System. The absence of professional managers in the education system and educational institutions, which are expected to lead and direct the changes on the social and economic life, is the dominant shortcoming that obstructs the realization of change at the desired rate and direction.

With the replacement of the "Apprenticeship Model", which prevailed until the 1970s, with the "Educational Sciences Model" the need for qualified education managers was tried to be met with scientific approaches and mainly through the universities. With this consideration, education manager training programs have been established in Turkish universities for more than 40 years under different titles and to train managers of different levels.

In the previously conducted studies it was determined that there is no significant development in the schools of the school managers graduated from education management programs and that the students receiving education management courses find the education they receive inadequate.

The problems concerning education manager training programs can be gathered under four main topics: (1) problems experienced in the theoretical dimension, (2) problems concerning the education system, (3) inadequacies concerning specialization process and (4) inadequacies concerning the content and process of education.

The extend with which these common determinations are reflected on the present EMSPE master's programs in Turkey and the status of the established programs in terms of these inadequacies are needed to be analyzed.

In this study, the courses included in the thesis and non-thesis master's programs currently opened as the concrete appearance of these development processes will be comparatively analyzed. It is intended that this analysis will constitute data for the universities to develop a common approach on training education managers and will widen the horizon on developing the present national standards.

In the study, document review method was employed as a qualitative research method. The thesis and non-thesis master's programs of 12 universities, which opened thesis and non-thesis master's and doctoral programs on EASPE in the Fall term of 2011, the course titles, contents and weekly course schedules published on the corporate webpages of these universities were included in the study. During the analysis first the distribution of the courses included in EASPE master's programs to thesis and non-thesis master's program, then the weights of the courses under each category to the programs and finally practice and theory intensities were analyzed.

Obtained findings are presented under three main headers in line with the research questions. In consequence of the study made through document review method, it was determined that (1) the courses provided within education administrator programs of universities are mostly same, (2) the courses are inadequate in fulfilling the needs of practitioners and (3) the programs almost have no practical training.

Following conclusions were made in the study: (1) No common approach is observed in the titles of EASPE thesis and non-thesis master's programs. (2) No significant difference exists among the EASPE thesis and non-thesis master's programs in terms of content, course diversity and theory and practice intensity. (3) Although there are a lot of different titled courses (298) included within EASPE thesis and non-thesis master's programs, in general the courses can be classified under 15 categories. (4) It is determined that some courses do not have any theoretical basis and in terms of their scopes some courses are not found worth to be given as separate and independent courses. (5) The fact that the number of compulsory courses is low and the diversity in the titles and numbers of elective courses indicated that there is no specific determination concerning the field. (6) Although there are a lot of elective courses, no interdisciplinary diversity is established with these. (7) Although the field of education management is accepted to be a practical field, there is almost no practice oriented course. (8) There is no practical training course provided except for a single university. (9) Courses that will meet the practical needs of school managers, such as budget management and school-environment relation are insufficient. (10) Courses on technology use, social media and multiculturalism in schools and management, which will meet the changing needs of school managers, are inadequate. (11) Number of practice-oriented courses in non-thesis master's programs is very few.

As a result of the study, the following suggestions can be taken into consideration for the master's programs that will be established in order to train education and school managers: (1) Names of EASPE thesis and non-thesis master's programs should be different. (2) Separate non-thesis master's programs should be opened on school management and education supervision. (3) Course contents of non-thesis master's programs should focus on the areas that will meet the practical needs of school managers. (4) Practice should be enforced in non-thesis master's programs. (5) Evaluation method in non-thesis master's programs should be diversified. (6) Within the scope of the results of the study and the related literature, the courses included to the master's programs that will be established in Turkey should be redetermined in order to training school administrators.